

Utrikesutskottets betänkande

1980/81: 5

om erkännande av Demokratiska sahariska arabrepubliken m. m.

Motionen

I motion 1979/80: 181 av Lars Werner m. fl. (vpk) hemställs

1. att riksdagen hos regeringen anholder

a) att Sverige erkänner Demokratiska sahariska arabrepubliken,

b) att Sverige i FN verkar för organisationens erkännande av Demokratiska sahariska arabrepubliken.

Ett andra yrkande i samma motion om humanitärt bistånd till Demokratiska sahariska arabrepubliken och Frente POLISARIO behandlades under föregående riksmöte i samband med övriga biståndsfrågor (UU 1979/80: 20).

Bakgrund

Utskottet har de tre senaste åren behandlat motionsyrkanden av motsvarande innebörd (UU 1977/78:2, UU 1978/79:14 och UU 1979/80:6), vilka avslagits av riksdagen. I utskottets betänkanden har lämnats utförliga redogörelser för det spanska tillbakadragandet från Västra Sahara i början av år 1976 och områdets omedelbara annektering av Marocko resp. Mauretanien, den västsahariska befrielseörelsen Frente POLISARIO:s gerillakrig och proklamering av områdets självständighet under namnet Demokratiska sahariska arabrepubliken (RASD). Förenta nationernas och den afrikanska enhetsorganisationen OAU:s fleråriga behandling av frågan om Västra Saharas avkolonisering liksom för den svenska hållningen till denna fråga m. m.

Sverige har i FN hävdad det västsahariska folkets rätt till självbestämmande och verkat för en fredlig förhandlingslösning av frågan. Sverige har också lämnat omfattande humanitärt bistånd till de västsahariska flyktingarna i Algeriet via olika internationella hjälporganisationer.

Utskottet har tidigare uttalat att det anser, att den västsahariska krisen innebär en allvarlig risk för freden i hela området. Alla ansträngningar måste därför inriktas på att få till stånd en fredlig förhandlingslösning. Vid sådana förhandlingar som rör det västsahariska folkets rättigheter och framtid bör alla berörda parter, däribland POLISARIO, delta.

I sitt senaste betänkande (UU 1979/80:6) framhöll utskottet bl. a. att några händelser inträffat under år 1979, som kunde få betydelse för den fortsatta utvecklingen av konflikten. Mauretanien hade givit upp kampen och ingått ett fredsfördrag med POLISARIO, i vilket man avstod från alla anspråk på Västra Sahara. Vidare hade POLISARIO under året haft vissa diplomatiska framgångar, vilket avspeglades i att antalet stater som erkänt RASD fördubblats från 17 till 34, av vilka huvuddelen är afrikanska och arabiska länder. Slutligen pekade utskottet på det allvarliga inslag i bilden som utgjordes av krigsmaterielleveranser utifrån till de båda parterna, som inte var ägnat bidra till vikande stridsvilja på någondera sidan och därmed inte heller till en snar politisk lösning. Som exempel anfördes den amerikanska administrationens då tillkännagivna avsikt att leverera viss flygutrustning till Marocko. Ett beslut i denna fråga trädde i kraft i februari 1980. De därmed beslutade leveranserna omfattar ett antal spaningsplan, helikoptrar och lätta jaktplan. Enligt uppgift har dock inga leveranser ännu ägt rum.

Sedan utskottet för ett år sedan behandlade frågan synes ingen avgörande förändring ha inträffat i läget. Den väpnade konflikten mellan Marocko och POLISARIO fortsätter. Inget militärt avgörande har uppnåtts. Fortsatt spända relationer råder mellan Marocko och i första hand Algeriet, som stöder POLISARIO och såvitt bekant hyser Västra Saharas regering och den till denna knutna folkrepresentationen på sitt område. Antalet stater som erkänt RASD uppgår nu till 43.

Inom OAU fortsätter ansträngningarna att nå en förhandlingslösning. Vid organisationens stats- och regeringschefsmöte i Freetown, Sierra Leone, i somras intog frågan om RASD:s medlemskap i organisationen en framträdande plats. En enkel majoritet för godkännande av RASD:s medlemsansökan tycktes föreligga, vilket enligt OAU:s stadga vore tillräckligt för medlemskap. Samtidigt begärde emellertid Marocko att stats- och regeringscheferna skulle ta ställning till om RASD var en oberoende och suverän stat enligt stadgans kriterier, vilket skulle kräva två tredjedels majoritet. Då sådan majoritet inte syntes föreligga fördes ingendera begäran till avgörande. I stället förlängdes mandatet för den kommitté, bestående av statscheferna i Guinea, Mali, Nigeria, Sudan och Tanzania, som tidigare sökt nå en förhandlingslösning av Västra Saharafrågan.

Denna kommitté presenterade i september i år ett förslag, som i stort sett hade samma innebörd som ett av OAU:s toppmöte 1979 redan fattat beslut. Enligt förslaget uppmanas de inblandade parterna att iaktta vapenvila från december 1980. Behovet av en folkomröstning fastslås på nytt. Denna skall förberedas under medverkan av alla berörda parter, inklusive västsaharier. En FN-styrka föreslås för att upprätthålla vapenvilan. Folkomröstningens genomförande skall övervakas av OAU och FN gemensamt.

Frågan har nyligen ånyo behandlats i FN, där dess fjärde utskott (för kolonialfrågor) antagit ett av Algeriet jämte en rad andra stater framlagt resolutionsförslag i ärendet. I resolutionen, som antogs med röstsiffrorna 88-6-44, betonas bl. a. det västsahariska folkets rätt till självbestämmande och välkomnas de ansträngningar som görs inom OAU:s ram för att nå en förhandlingslösning. Marocko uppmanas avbryta sin ockupation och delta i fredsprocessen. För resolutionen röstade bl. a. Sverige, Finland, Österrike, öststaterna samt flertalet afrikanska, asiatiska och latinamerikanska länder. Samtidigt avvisade utskottet med röstsiffrorna 40-41-58 ett marockanskt resolutionsförslag i samma fråga. Sverige avstod vid omröstningen på detta förslag. I en svensk röstförklaring framhölls att endast ett av resolutionsförslagen fastslog att Västra Saharas folk ägde rätt till självbestämmande. Därför skulle Sverige rösta för detta förslag, trots reservationer mot vissa andra delar av texten, och avstå vid omröstningen på det marockanska förslaget.

Utskottet

Enligt utskottets redan under tidigare års behandling av denna fråga framförda uppfattning måste alla ansträngningar även fortsättningsvis inriktas på att få till stånd en fredlig förhandlingslösning. Utskottet vidhåller sin uppfattning att ett avgörande om Västra Saharas framtid måste bygga på verkliga konsultationer av områdets befolkning och överensstämma med dess fritt uttalade önskemål. Svenska regeringen har ju också i FN

ånyo otvetydigt givit uttryck för denna hållning. Det är, liksom tidigare, utskottets förhoppning att frågan skall bringas till sin lösning antingen inom OAU:s eller inom FN:s ram på ett sätt som tillgodoser både självbestämmanderätten och intresset av fred och stabilitet i Nordvästafrika.

I det aktuella motionsyrkandets första del föreslås ett svenskt erkännande av Demokratiska sahariska arabrepubliken. Med anledning härav vill utskottet erinra om sina tidigare ställningstaganden till yrkanden av motsvarande art och om de principer som enligt internationell rätt och svensk praxis tillämpas när det gäller erkännande av stater och upprättande av diplomatiska förbindelser med dessa. Till de kriterier som därvid bör vara uppfyllda hör främst att den regering som avses skall utöva en effektiv kontroll över staten i fråga och ha uppnått ett rimligt mått av självständighet utåt samt stabilitet inåt. Utskottet anser alltså att dessa villkor inte är uppfyllda vad beträffar Västra Sahara och dess regering och avstyrker därför motionens yrkande i detta avseende.

Även vad beträffar yrkandets andra del vill utskottet upprepa sin tidigare uttalade uppfattning, att Sverige också i fortsättningen i FN bör verka för att det västsahariska folket skall få sin nationella självbestämmanderätt tillgodosedd i enlighet med FN:s principer för avkolonisering.

Utskottet hemställer med hänvisning till det anförda

att riksdagen avslår yrkande 1 i motion 1979/80: 181.

Stockholm den 4 november 1980

På utrikesutskottets vägnar

ALLAN HERNELIUS

Närvarande vid ärendets slutbehandling: Allan Hernelius (m), Gertrud Sigurdsen (s), Sture Palm (s), Georg Åberg (fp), Gunnel Jonäng (c), Sture Ericson (s), Per-Olof Strindberg (m), Jan Bergqvist (s), Sture Korpås (c), Carl Lidbom (s), Björn Molin (fp), Filip Fridolfsson (m), Axel Andersson (s), Anders Ljunggren (c), och Maj-Lis Löow (s).